

Olje- og energidepartementet
Leveres digitalt via høringsportal

Deres referanse: 22/756
Vår referanse: 2022/74
Dato: 19.08.2022
Publikasjonsnr.: NIM-X-2022-00X

Høringsuttalelse – NOU 2022: 3 På trygg grunn

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 25. mai 2022 vedlagt *NOU 2022: 3 På trygg grunn* med høringsfrist 19. august 2022.

NIM har som hovedoppgave å fremme og beskytte menneskerettighetene i tråd med Grunnloven, menneskerettsloven og den øvrige lovgivning, internasjonale traktater og folkeretten for øvrig. Som ledd i dette har NIM har som oppgave å gi råd til Stortinget, regjeringen og andre myndighetsorganer i spørsmål om menneskerettigheter.

Myndighetene er forpliktet til å beskytte liv, jfr. bl.a. Grunnloven § 93 og Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 2. I miljøsammenheng oppstår statens sikringsplikt etter EMK dersom *myndighetene visste eller burde ha visst om en reell og umiddelbar* risiko for at en naturkatastrofe skal ta liv. Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) har behandlet saker som drøfter hvorvidt staten gjorde nok for å beskytte mot bl.a. et leirskred, jordskjelv, og flom.¹

Sikringsplikten etter EMK har for det første en *materiell side* til å beskytte liv, blant annet ved å ha et tilstrekkelig godt varslingsystem.² For det andre har sikringsplikten en *prosessuell side*, der myndighetene må

act with exemplary diligence and promptness and must of their own motion initiate investigations capable of, firstly, *ascertaining the circumstances in which the incident took place* and any shortcomings in the operation of the regulatory system and, secondly, identifying the State officials or authorities involved in whatever capacity in the chain of events in issue.³ (vår utheving)

Den prosessuelle forplikter altså staten til å utvise særlig stor aktsomhet for å etterforske og identifisere årsaken til at liv gikk tapt som følge av en naturkatastrofe.

---

¹ *Budayeva and others v. Russia*, (15339/02 etc.); *M. Özel and others v. Turkey* (14350/05 etc.); *Kolyadenko and others v. Russia*, (17423/05 etc.).

² *Öneryıldız v. Turkey* [GC] (48939/99) §§ 89, 90; *Budayeva* §§ 129–137. Som utgangspunkt har staten en vid skjønnsmargin til å beskytte ved naturkatastrofer, men plikten er relativ til i hvor stor grad trusselen er menneskeskapt og om den kunne avverges.

³ *Budayeva* § 142, *Öneryıldız* §§ 91–96, *Brincat and others v. Malta* (60908/11 etc.). § 121

Formålet med etterforskningen er å «secure the effective implementation of the domestic laws which protect the right to life».⁴

NIMs inntrykk er at utvalget generelt har drøftet grundig årsakene til skredet på Gjerdrum og kommet med forslag til en rekke tiltak om hvordan staten kan ta skritt for å gjennomføre flertallets nullvisjon om at ingen flere liv skal gå tapt i kvikkleireskred. Dette er veldig positivt.

Samtidig ville en mer utfyllende diskusjon av mulighetene om klimaendringene var en medvirkende årsak til skredet vært ønskelig ut fra kravet til eksemplarisk aktsomhet i etterforskningen. Utvalget konkluderte med at «den våte og uvanlig milde høsten, med tilførsel av mye vann i bakken i månedene før skredet, mest sannsynlig er den direkte utløsende faktoren for skredet som startet».⁵ Utvalget stilte derfor spørsmål om «klimaendring har vært en medvirkende årsak» siden «økt vannføring og vannhastighet er en av årsakene til erosjonen, og økt nedbør bidrar til det». Under henvisning til datasett tilbake til 1971, konkluderte imidlertid utvalget at det ikke er «mulig å fastslå» om klimaendringene var en medvirkende årsak til nedbørsmengdene som forårsaket skredet.⁶ På sin side påpekte Riksrevisjonen nylig at «Flere og kraftigere nedbørsepisoder (og dermed flom) vil føre til økt erosjon, som kan utløse flere kvikkleireskred på nye steder, og kvikkleireskred kan skje hyppigere».⁷ FN's klimapanel, som uttrykk for best tilgjengelig vitenskap, konstaterte i 2021 at mulighetene for å attribuere ekstremværhendelser til klimaendringer er styrket siden 2015.⁸ Det finnes stadig flere attribusjonsstudier- og databaser.⁹

En klarere forståelse av klimaendringenes bidrag til skredet ville også vært positivt fra et menneskerettslig perspektiv; norske myndigheter har stilt seg bak at klimaendringene en av de mest presserende og alvorlige truslene mot menneskerettighetene,¹⁰ og Høyesterett har uttalt at det «ikkje [er] tvilsamt at fylgjene av klimaendringer i Noreg vil kunne føre til tap av menneskeliv, til dømes ved flaum eller jordras.»¹¹ Videre antar NIM at dersom det fra faglig hold ble konkludert med at klimaendringene i økende grad vil være en medvirkende årsak til kvikkleireskred, ville enda flere tiltak vært nødvendige for å i tilstrekkelig grad beskytte liv og helse på lang sikt.

---

⁴ *Özel* § 188.

⁵ Vedlegg «Rapport fra ekspertutvalg: Årsakene til kvikkleireskredet i Gjerdrum 2020» s. 10.

⁶ *Ibid* s. 84. Se også NOU 2022: 3 s. 26.

⁷ Dokument 3:6 (2021–2022) *Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å tilpasse infrastruktur og bebyggelse til et klima i endring* s. 11 og s. 43.

⁸ IPCC, *AR6 WG1, 2021 SPM A.3* på s. 8. Kapittel 11 «assesses observed changes in weather and climate extremes, their attribution to human influence, and future projections at global warming levels of +1.5°C, +2°C and +4°C.»

⁹ «Over the past two decades, more than 350 studies have quantified the role of climate change in over 400 extreme events», se Ben Clarke et al 2022 *Environ. Res.: Climate* 1 01200 s. 2 med videre henvisninger.

¹⁰ Fortalen til A/76/L.75, se s. 3.

¹¹ HR-2020-2472-P (avsnitt 167).

NIM er derfor enig med Gjerdrumutvalget i at det er et «Det er økende behov for faglige vurderinger av hvilken betydning klimaendringer og økt nedbør kan få for avrenning, erosjon og skredrisikoutvikling i jord- og skogbrukslandskapet, men også generelt i byer og tettsteder oppstrøms kvikkleirefareområder».¹²

Vennlig hilsen
for Norges institusjon for menneskerettigheter

Jenny Sandvig
Fagdirektør

Hannah Brænden
Rådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.

---

¹² NOU 2022: 3 s. 180.